

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Sect. X. De prædicabilitate Vniuersalis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

predicari; ergo illud iudicium iam distinguit, quia distinguit; ergo non facit vnum, ergo neque Vniuersale. Respondeo facile, cum in eo iudicio non assumatur subiectum particulare, aut singulare, sed æquè Vniuersale cum prædicato, non esse necessarium, vt prædicatum sit disiunctiuum, quia etiam copulatiuè est verum, *omnis homo est omne animal rationale*, illa autem disiunctio superius requisita est à nobis, quando fit prædicatio superioris de minùs vniuersali; tunc enim quia totum de illo inferiori prædicari collectiue nequit, oportet vt fiat disiunctiue.

54 Aliud iudicium esse potest, in quo licet subiectum & prædicatum sit Vniuersale, vnum tamen ex illis vniuersalius est altero, vt in hoc, *homo est animal*, quia, licet tam homo quàm animal sit Vniuersale, animal tamen vniuersalius est quàm homo, animal enim est Vniuersale genericum, homo verò specificum. Et in his iudiciis dicendum est, fieri quidem Vniuersale, non quale responderet prædicato ex se, sed quale subiecto. Explico id, & simul probò: quia quando ego dico, *homo est animal*, & animal non confunditur cum omnibus animalibus, sed potius distinguitur inter illa: quare illud prædicatum non habet omnem suam vniuersalitatem, habet tamen vniuersalitatem specificam; quia licet animal, quod prædicato de homine, distinguitur à bruto, inter animalia tamen rationalia non distinguitur, neque enim distinguo inter animalitatem Petri & Pauli. Quare & animal non fit Vniuersale respectu hominis & bruti, quia inter illos (vt dixi) distinguitur, fit tamen Vniuersale ad Petrum & Paulum, inter quos non distinguit, ac proinde fit Vniuersale non eà vniuersalitate quàm animal in se habet, sed quàm habet illud subiectum, scilicet homo ad Petrum & Paulum, inter quos non distinguit; præcisè enim dicit, *homo est animal vel rationale vel irrationale*. An autem rationalia in se sint multa, non cognoscit, quomodo autem in eo iudicio non distinguente rationalia inter se omnia tamen prædicentur de homine, & fiat & homo Vniuersalis, dictum est num. 13.

55 Tertium tandem iudicium est illud, in quo de singulari prædicatur ratio Vniuersalis, vt in hoc, *Petrus est homo, Bucephalus est equus*: & per hoc iudicium non constituitur Vniuersale, vt communiter & merito docetur; quia licet per illud iudicium omnes naturæ disiunctiue prædicentur, & consequenter prædicetur totum Vniuersale, non tamen omnes illarum naturarum confunduntur, neque sunt vnum, sed potius cognoscuntur vt plura, (vt satis supra ostensum est); ergo per illud iudicium non fiet Vniuersale.

Ex dictis inferes, etiam per discursum constitui Vniuersale, quando discursus fuerit compositus iudiciis vniuersalibus. vt v. g. *homo est animal rationale, risibile est homo, ergo risibile est animal rationale*, qui discursus constituit Vniuersale, quia constat propositionibus non distinguendis, sed potius confundentibus, & constituentibus vnā naturam cognitā, perinde ac si essent vnum risibile, & vnus homo. Quod si discursus consistet aliquo iudicio distinguente naturam, non constituet Vniuersale, vt, *hic homo est animal, Petrus est homo, ergo Petrus est animal*; quia & Petrus est homo, & Petrus est animal, iam multiplicat & distinguit naturam, & consequen-

ter potius auferet ab illā vniuersalitate, quā eam ei communicet.

SECTIO X.

De prædicabilitate Vniuersalis.

De prædicabilitate Vniuersalis in actu primo 56 nihil amplius occurrit dicendum, præter ea quæ hucusque diximus: ostendimus enim, naturam per apprehensionem fieri vnā in omnibus, & vniuersalem Metaphysicè; vt sic autem, diximus solū esse prædicabilem remotè, quia dum non accedit apprehensio comparatiua, non est proximè prædicabilis, neque vniuersalis Logice. Nunc oportet explicare actuales ipsius Vniuersalis prædicationes.

SUBSECTIO PRIMA.

Quædam præmitto.

Pro quo reuocanda sunt in memoriam, quæ Disputat. 1. à num. 61. ex communi & certā sententiā dixi, in omni propositione affirmari identitatem prædicati cum subiecto, & idè omnes fieri per Verbum *sum, es, fui*, vel formaliter, vel virtualiter, quia *ego amo, ego curro*, idem est ac, *ego sum amans, ego sum currens*. Reuocanda etiam, quæ ibi dixi num. 62. nomina alia esse concreta, quæ dicunt duas res, vnā in recto, aliam in obliquo, vt *albus*; id est *habens albedinem*, ecce subiectum in recto, albedinem verò in obliquo; alia verò esse abstracta, in quibus totum quod significatur, ponitur in recto, vt *albedo, dulcedo*. Tertio, quæ vbi supra docui, vt propositio sit vera, solū requiri, ea quæ per prædicatum & subiectum dicuntur in recto, identitari inter se: idè enim hæc est vera, *albus est frigidus*, quia, licet albedo & frigus, quæ dicuntur in obliquo, non sint idem, est tamen idem subiectum vtriusque; hæc verò falsa, *albedo & subiectum sunt frigus & subiectum*, quia, licet subiectum vtriusque sit idem, at formæ, quæ in hac prædicatione ponuntur in recto, non sunt idem. His aliunde suppositis, hic iam aduerto Primò, Propositiones alias esse essentielles, alias accidentales; non quia in vtriusque prædicatum in recto non debeat esse essenziale subiecto in recto, quia cum, vt propositio sit vera, debeat identitari prædicatum cum subiecto, & quæ inter se identificantur, sint sibi essentialia, inde fit, vt in omni verā propositione debeat prædicatum in recto esse essenziale subiecto in recto. Dicuntur ergo aliquæ propositiones accidentales, in quibus id, quod prædicatum dicit in obliquo, nec est de essentiā subiecti, nec ponitur in obliquo ex parte subiecti: vt in hac, *Petrus est albus*, subiectum albedinis, quod dicitur in recto per & *albus*, essentielle quidem est Petro, quia est ipse Petrus; at verò quia *albedo*, quæ significatur in obliquo, non est essentialis Petro, nec explicatur per vocem *Petrus*, quæ est subiectum, idè prædicatio dicitur accidentalis. Essentialis verò est illa, in quā totum prædicatum est de essentiā subiecti, tam secundum totum id quod dicit in obliquo, quàm secundum id quod dicit in recto. vt in hac, *Pater æternus est Deus*, quia tam natura diuina,

uina, quæ dicitur in recto, quàm personalitas Patris, quæ dicitur in obliquo, est essentialis Patri æterno.

- 58 Dices, Hæc est essentialis, *album est album*, & tamen dicitur in obliquo *albedo*, quæ non est essentialis subiecto; male ergo explicata est essentia propositionis accidentalis. Respondeo, eam esse essentialem, quia eo modo quo prædicatum dicit albedinem, eam dicit subiectum: unde nihil dicit prædicatum, quod non dicat subiectum; idem autem sibi est essentialis. At quando dico, *Petrus est albus*, Petrus non dicit albedinem, neque in obliquo: unde & cum hæc sit accidentalis Petrus, illa propositio dicitur accidentalis, propterea supra dixi, *Nec obliquum prædicati ponitur in obliquo ex parte subiecti*.

Aduerte Secundo, prædicationem aliam esse directam, aliam indirectam. Directa est, in quâ prædicatum se habet ut forma, subiectum ut materia; vel in quâ prædicatum se habet ut pars, subiectum verò ut totum, quia pars inhaeret toti, non verò totum parti. Indirecta verò est, in quâ est contrario prædicatum se habet ut subiectum, & subiectum ut forma; vel in quâ prædicatum se habet ut totum, subiectum verò ut pars. Hæc autem prædicationes secundæ dicuntur indirectæ, primæ verò directæ, quia cum ratio subiecti sit desumpta ex analogiâ ad subiectum Physicum, & ratio prædicati ex analogiâ ad formam Physicam, ea dicuntur prædicari directè, id est magis iuxta naturam prædicationis, quæ pro subiecto significant id, quod in se etiam habet rationem subiecti; & pro prædicato, quod habet rationem formæ, ut in hac, *Petrus est albus*, quæ est directæ, quia *albus* se habet ut forma, *Petrus* verò ut subiectum: item in hac, *animal est rationale*, quia *animal* se habet ut subiectum, *rationale* verò ut forma, quia prædicata superiora sunt quasi subiecta respectu differentiarum.

Limitanda tamen est hæc doctrina ad ea prædicata inferiora, quæ sunt præcisè differentia, v. g. *rationale*, *hominibile*: si enim sint species, ut *homo*, *equus*, tunc directè prædicatur de illis ratio superior, *homo est animal*; indirectè autem est contrario prædicantur ipsæ species de genere, seu de re aliâ superiori, v. g. *animal est homo*. Cuius ea est ratio, quia genus, si comparatur cum specie, habet se ut pars, species verò ut totum. Pars autem est quasi forma respectu totius, quia inhaeret toti, non tamen est contrario totum parti. Ex quo intelliges differentias inter prædictas propositiones, *animal est rationale*, & *animal est homo*. Licet enim *animal* sit superius, & respectu *hominis*, & respectu *rationalis*, & consequenter ex hac parte 60 videatur de utroque eodem modo prædicandum; tamen, quia *animal* respectu *rationalis* habet se ut pars respectu alterius compartis, & aliunde *animal* est quid determinabile per differentiam rationalem, ideo *animal* respectu *rationalis* habet se ut subiectum, directèque de illo prædicatur *rationale* hoc modo, *animal est rationale*: si verò comparatur idem *animal* respectu *hominis*, habet se ut pars respectu totius, quia *homo* dicit *animal*, & aliquid amplius, scilicet *rationale*: quare *animal* non habet se ut subiectum hominis, sed potius ut forma hominis, quia pars (ut dixi) se habet ut forma, totum verò ut subiectum, ideoque indirectè prædicatur *homo* de

animali, *animal* verò de *homine* directè.

Dices, Hæc est prædicatio indirecta, *ens est substantia*, & tamen substantia se habet ut pars respectu entis; ergo pars prædicatur indirectè de toto. Nego Minorem, quia substantia est species entis, unde dicit ipsum *ens* & aliquid aliud, scilicet differentiam perfectitatis: quare potius *ens* habet se ut pars, substantia autem ut totum, & est idem ac *animal* respectu hominis.

Aduerte Tertio, aliquas propositiones esse veras solum in sensu idemtico, aliquas etiam in sensu formali. Cum enim duplex sit identitas, alia realis, ut inter *animal* & *rationale*, alia etiam rationis, ut inter *hominem* & inter *animal rationale*, quia (ut supra diximus) nec ratione ratiocinata distinguitur definiti à definitione, ita etiam potest propositio esse vera vel solum realiter, vel etiam ratione nostrâ: ratione, ut *homo est animal rationale*; idemticè, ut *animalitas est rationalitas*.

Vltimò tandem aduerto, Vniuersale dicere in 61 recto naturam realem, quæ est subiectum vniuersalitatis; in obliquo autem ipsam vniuersalitem, id est, actum intellectus quo confusè cognoscitur: sicut *album* dicit in recto subiectum, in obliquo verò albedinem. Unde, sicut in Summulis diximus, non multiplicantur alba pro multiplicata albedinum, sed pro multiplicata subiectorum, ita etiam nunc dicimus, non multiplicari Vniuersale pro multiplicata cognitionum, sed solum pro multiplicata naturarum. Quare omnes homines confusè cogniti à Petro & à Iohanne non efficiunt duo Vniuersalia, sed vnum cum duabus vniuersalitatibus. His positis,

SVBSECTIO SECVNDA.

Prædicatio vniuersalis declaratur.

PRIMA CONCLUSIO. Concretum de concreto vniuersali potest prædicari directè & indirectè, ut v. g. *homo est animal*, *animal est homo*. Probatur Conclusio: Ad veritatem propositionis solum requiritur, ut sit identitas inter prædicatum & subiectum; ergo quod semel est prædicatum alicuius subiecti, & consequenter idem realiter cum illo, potest etiam est contrario esse subiectum primi sui subiecti in aliâ propositione.

SECUNDA CONCLUSIO. Abstractum de concreto, & est contrario verè prædicatur, si à parte rei non sint distincta, ut *Deus est Deus*, *homo est entitas*. Quod si concretum in recto dicat aliquid reale, quod non dicit abstractum, non poterunt prædicari inuicem, *album est albedo*, quæ est falsa, quia *album* dicit in recto subiectum, quod realiter distinguitur ab albedine. Quod si concretum in recto solum dicat id quod dicit abstractum, etiam si in obliquo aliquid reale distinctum dicat, adhuc poterunt inuicem prædicari: ut si *homo* in recto solum dicat naturam humanam (ut alibi tamquam probabilius ostendi, loquendo de puro homine) benè poterit dici, *homo est humanitas*, etiam si *homo* dicat personalitatem, quam non dicit humanitas; quia eam non dicit in recto, sed in obliquo. Ex hac Conclusionem inferetur postea quarta.

TERTIA CONCLUSIO. Abstracta de abstractis eiusdem indiuidui si realiter sint idem, benè possunt

sunt prædicari; secus, si distinguantur. Quare dici potest, *animalitas est rationalitas*, non verò, *albedo est dulcedo*, quia hæc realiter distinguuntur, illæ verò non. Quando autem dicitur, in sensu formali esse falsas eas propositiones, *animalitas est rationalitas*, *humilitas est animalitas*, intelligendum id est cum grano salis, hoc est, *animalitas, ut concepta in ordine ad effectus sentiendi, non est rationalitas, ut concepta in ordine ad effectus discurrendi*, quod clarius sonat, conceptum animalitatis non esse conceptum rationalitatis, modo supra explicato, dum egimus de Præcisionibus.

63 Hæc autem distinctio actuum est realis, quare iuxta hunc sensum posset dici, *animalitas ut animalitas, non est rationalitas ut rationalitas, etiam a parte rei*, quia conceptus, supra quos reduplicatio fit, non sunt idem realiter.

QUARTA CONCLUSIO. Concreta secunda intentionis de concretis secunda intentionis verè prædicantur, ut, *genus est vniuersale*: item concreta secunda intentionis de concretis primæ, ut, *homo est species*, *animal est genus*. Cum enim per nomen *species* in recto solum significetur homo, & in obliquo cognitio, homo autem identificetur cum homine, inde est, posse dici, *speciem esse hominem*, & *hominem esse speciem*. Non tamen dici potest, *homo est generitas*, aut *specieitas*; quia *specieitas* solum dicit cognitionem quâ homo fit vniuersalis, *homo* autem licet sit id quod à cognitione denominatur vniuersale, non tamen est ipsa cognitio seu vniuersalitas, sicut nec *album* est *albedo*. Quod si contendas, etiam generitatem esse abstractum ex cognitione & naturâ, sicut humanitas ex animâ & ex corpore, adhuc non potest dici, *homo est specieitas*, aut *animal est generitas*; quia tunc dicitur in recto tam cognitio quàm ipsa natura: homo autem non est natura humana, & cognitio, sed solum natura humana: vnde non potest de illo affirmari prædicatum, in quo dicitur in recto ipsa cognitio.

64 Aduerte, ipsam generitatem, seu vniuersalitatem abstractam esse vniuersalem respectu omnium generitatum, & respectu omnium vniuersalium; sicut *albedo* est vniuersalis respectu omnium *albedinum*. Tunc autem ipsa vniuersalitas fit vniuersalis per cognitionem confusam, & reflexam supra omnes vniuersalitates, quia non solum homo est communis ad Petrum & ad Paulum, sed etiam cognitio confusa omnium hominum, ad cognitiones confusas, quas habent Petrus & Paulus, & omnes Dialectici de iis hominibus.

Rogabis, an, cum dico, *animal est rationale*, significetur in recto aliquid subiectum habens rationalitatem, sicut cum dico, *album esse dulce*, significatur in recto subiectum commune albedinis & dulcedinis, ratione cuius illa propositio est vera, etiam si albedo & dulcedo distinguantur; vel, an illa propositio sit eadem cum hæc, *animalitas est rationalitas*.

65 Respondeo, nullum ibi significari subiectum, quia non significatur suppositualitas, seu personalitas (hæc enim potius significatur in obliquo, ut alibi probaui) ex hac propositione verâ, *homo constat animâ & corpore*, quæ esset falsâ, si in recto personalitas significaretur; nam personalitas

non constat animâ & corpore. Deinde ipsa natura humana non est subiectum animalitatis & rationalitatis, quia non distinguitur ab vtraque; ergo non significatur aliquid commune subiectum animalitatis & rationalitatis. Hæc omnino certa, si de subiecto Physico loquamur; si verò de subiecto quasi Metaphysico, & ratione nostrâ, posset aliquis fortè dicere, significari ibi concretum ex ente & rationalitate, & ens significari in recto, quasi diceret, *hoc ens, quod habet rationalitatem, habet etiam animalitatem*, & idem in aliis: ideoque istam propositionem etiam Metaphysicè esse directam, *animal est rationale*, propter subiectum commune, has verò, *animalitas est rationalitas*, non esse veras in sensu Metaphysico, sed solum in idemtico. Sed hinc videtur hæc doctrina reici: si enim significatur in recto ens, siue entitas tamquàm subiectum aliorum prædicatorum; ergo etiam hæc erit formalis prædicatio, *entitas est animal*, *entitas est homo*; quia rectum illius prædicati *homo*, esset entitas, quæ proculdubio directè prædicatur de entitate. Hæc autem propositiones, *entitas est homo*, in omnium sententiâ non magis formales sunt, quàm illæ, *animalitas est rationalitas*; ergo argumentum ex his desumptum nullum est.

Propterea putarem dicendum, nullum significari in re subiectum, etiam Metaphysicè, nisi solum quoad modum tantum loquendi: quia animal videtur ex modo loquendi esse terminus concretus ex formâ & subiecto, cum tamen in re non sit, nisi velis dicere, esse concretum ex naturâ & subsistentiâ, & hanc in obliquo significari, naturam verò in recto. At in eo sensu non significatur subiectum commune rationalitatis & animalitatis, sed solum personalitatis: natura enim non recipit rationalitatem, sed est ipsamet rationalitas, & animalitas; nullum ergo horum commune subiectum significatur, sed modus significandi id videtur denotare. vnde fit, ut in modo loquendi animalitas significetur per modum adiacentis, & quando postea dicitur, *animalitas est rationalitas*, fiat vna propositio quoad modum concipiendi falsâ ratione nostrâ, quia formæ, quæ Metaphysicè distinguuntur ratione nostrâ, inuicem affirmantur, & consequenter ratione nostrâ non est vera affirmatio: in re tamen ipsâ, & ex parte obiecti non minùs sunt veræ hæc, *animalitas est rationalitas*, quàm hæc, *animal est rationale*; 67 neque diuersum quid significat *animal* quàm *animalitas*, sicut nec *ens* quàm *entitas*. Quid enim *ens* significabit, quod non sit entitas, etiam formaliter? Est ergo solum diuersitas purè in modo loquendi, non in re significatâ.

Dices, me supra dixisse pro Scoto, etiam si gradus distinguerentur realiter, posse esse veras has propositiones, *homo est animal*, ratione alicuius subiecti communis significati in recto, quod iam hic nego. Respondeo, in eâ sententiâ de distinctione graduum, posse dici ipsam rationem *entis* significari in recto, tamquam subiectum distinctum aliorum graduum: at hic ego loquor in meâ & verâ sententiâ, non distinguente non solum realiter, sed nec præcisue ex parte obiecti eos gradus inter se, quo casu nullum est subiectum quod significetur ut eos recipiens.